

OHRANIMO NARCISE
2016

VSEBINSKO POROČILO

Naziv projekta:	Ohranimo narcise
Naročnik:	Občina Jesenice
Investitor	Občina Jesenice
Vir financiranja:	Občina Jesenice
Izvajalec:	Razvojna agencija Zgornje Gorenjske Spodnji Plavž 24e 4270 Jesenice
Vodja projekta:	Klemen Klinar
Telefon:	04 581 34 16
Elektronska pošta:	klemen.klinar@ragor.si

Žig in podpis

1 Uvod

Narcise so z vidika danosti za razvoj turizma edina atrakcija, po kateri je občina Jesenice prepoznavna na širšem območju in so kot znamenitost odlična podlaga za razvoj turističnih produktov. Žal pa so zaradi spremenjenega načina kmetovanja rastišča manjša in nekatera območja v zadnjem obdobju že izgubljajo na svoji privlačnosti. Da bi rastišča narcis ohranili in okrepili, je potreben dolgoročen ukrep, s katerim bi zagotovili obdelavo zadosti velikega območja na tak način, da bi bili ponovno vzpostavljeni pogoji za bogata rastišča narcis, po kakršnih slovi Golica.

1.1 Cilj projekta

Cilj projekta je vzpodbuditi lastnike zemljišč k zavedanju, da so narcise naravna vrednota. S tem zavedanjem in predvidenim nadomestilom za lastnike bomo dosegli, da bodo rastišča narcis obdelana na način, ki bo zagotovil obstoj in okrepitev narcis in druge avtohtone flore. Kratkoročni cilj projekta je pridobiti najmanj 10 hektarjev zemljišč, za katere se bodo lastniki obvezali, da bodo obdelani skladno z zahtevami projekta.

Dolgoročni cilji projekta so ohranitev naravne vrednote kot osnovnega potenciala za turistični razvoj občine Jesenice.

2 Obseg del

Projekt je vseboval sledeče sklope aktivnosti, ki so v nadaljevanju podrobneje obrazloženi:

1. priprava nabora pravil za obdelovalce zemljišč,
2. priprava seznama obdelovalcev zemljišč, najprimernejših za vključitev v projekt, predstavitev pogojev za vključitev zemljišč obdelovalcem, priprava pogodbe ter podpis pogodb z njimi,
3. priprava načrta potrebnih aktivnosti nadzora (načrt upravljanja).

2.1 Priprava nabora pravil za obdelovalce zemljišč

V okviru priprav na delo z lastniki zemljišč smo o obravnavani temi želeli pridobiti čim več informacij in gradiv. S tem namenom smo pregledali razpoložljivo literaturo o narcisah na območju občine Jesenice. Kot ključni dokumenti so bili identificirani načrti upravljanja rastišč narcis, ki jih je v letu 2005 pripravil Zavod RS za varstvo narave, OE Kranj. Gre za devet dokumentov, ki za različna rastišča narcis v različnih naravnogeografskih in agrarnih razmerah določa smernice za kmetijsko obdelavo. Poleg tega so bili upoštevani rezultati Interreg projekta Ohranjanje narcisnih travnikov in biotske pestrosti v Karavankah iz leta 2006. Kot dodatna literatura je služila tudi diplomska naloga Katarine Kukovice iz leta 2010 z naslovom Turizem, ohranjanje narcis in kmetijstvo na območju zahodnega dela Karavank, ki daje zanimiv vpogled v odnos kmetov do narcis. Med pomembnejšo literaturo omenimo še seminarsko nalogo Antona Dremlja iz leta 2008 z naslovom Ohranimo narcise na Golici. Seznam vse literature je sicer viden v prilogi 1.

Kot poseben segment priprav na projekt je bila pregledana tudi zakonodaja na področju varstva narave.

Na podlagi zbranih informacij je bil pripravljen enoten dokument, ki postavlja osnovne okvire za vzpostavitev programa Ohranimo narcise. Končna verzija dokumenta z naslovom Smernice za

vzpostavitev in izvedbo programa ohranitve in okrepitve rastišč narcis v občini Jesenice (verzija 1.1) je priloga 1 k temu poročilu.

2.2 Priprava seznama obdelovalcev zemljišč, najprimernejših za vključitev v projekt, predstavitev pogojev za vključitev zemljišč obdelovalcem, priprava pogodbe ter podpis pogodb z njimi,

Za konkretnije delo z lastniki zemljišč smo najprej potrebovali seznam lastnikov zemljišč, kjer so prisotne narcise. S tem namenom smo od Zavoda RS za varstvo narave pridobili prostorske podatke o rastiščih narcis, ki so bili zbrani leta 2005. Posredovani podatki so nam služili kot osnova za ugotavljanje lastnikov. S pomočjo prostorskih podatkov zemljiškega katastra Geodetske uprave RS smo identificirali zemljišča, ki ležijo na območju rastišč narcis, nadalje pa so bili preko spletne Zemljiške knjige na portalu e-Sodstvo prepoznani lastniki teh zemljišč.

Za lastnike zemljišč so bile pripravljene tri predstavitve programa na terenu. Srečanja so bila izvedena v sledečih terminih:

- sreda, 19. oktobra 2016, ob 8.30 v Plavškem Rovtu pri Šimnovcu (zaradi omejenega prostora je bila predstavitev namenjena le lastnikom iz Plavškega Rovta in Hrušice);
- petek, 21. oktobra 2016, ob 19.30 uri v Planini pod Golico v dvorani Krajevne skupnosti Planina Pod Golico (v Gasilnem domu);
- v četrtek, 27. oktobra 2016, ob 19.30 uri v Javorniškem Rovtu v dvorani Gasilnega doma.

Skupno se je predstavitev udeležilo 26 lastnikov. Lastniki so bili preko vabil tudi pozvani, da se o vključitvi v program lahko pozanimajo neposredno na RAGOR-ju, zato smo tudi izven uradnih predstavitev lastnikom nudili informacije po telefonu in elektronski pošti. Do roka, opredeljenega v vabilu in vsebini programa, je interes za vključitev v program izrazilo 27 lastnikov zemljišč.

Po 7. 11. 2016 smo pričeli z izvedbo individualnih sestankov z lastniki, ki so izrazili interes za vključitev. Na sestanku smo določili zemljišča, s katerimi lastniki želijo vstopiti v program. Zaris t. i. obdelovalnih enot je potekal s pomočjo geografskega informacijskega sistema QGIS, v katerem smo pred sestanki naložili vse potrebne prostorske podatke (letalski posnetki 2015, plastnice, zemljiški kataster), pridobljene s strani GURS. Od 27 lastnikov, ki so bili vključeni v 2. krog postopka, je 24 takšnih, ki so dejansko tudi vstopili v program.

Tako je kupno je v letu 2016 za obdelovalno leto 2017 v program vstopilo 24 lastnikov s skupno 31,33 ha rastišč narcis. Pregledni zemljevid vključenih površin je priloga 2 tega poročila. V spodnji tabelah je prikazanih nekaj splošnih podatkov:

Pregled glede na način obdelave:

Način obdelave	Površina (ha)
Ročna košnja, ročno spravilo	6,30
Strojna košnja, ročno spravilo	16,53
Strojna košnja, strojno spravilo	8,50

Pregled po katastrskih občinah

Katastrska občina	Površina (ha)
Hrušica	1,66
Javorniški Rovt	4,14
Koroška Bela	7,30
Planina pod Golico	5,73
Plavški Rovt	2,48
Prihodi	10,02

Pregled po višinskih pasovih

Višinski pas	Površina (ha)
do 1000 m	11,34
1000–1200 m	14,38
nad 1200 m	5,61

Po opravljenih individualnih sestankih smo za lastnike pripravili pogodbe o vključitvi v program Ohranimo narcise v sezoni 2017. V pogodbi so opredeljene vse obveznosti in pravice lastnika in upravljalca programa. S pomočjo strokovne (pravne in ekonomske) pomoči smo izplačila lastnikom opredelili kot nadomestila za izpad dohodka, saj lastniki zaradi omejitev pri obdelavi od svojega zemljišča dobijo manj prihodka oziroma posebni pogoji obdelave povzročajo dodatne stroške.

2.3 Priprava načrta potrebnih aktivnosti nadzora

Za čimbolj korektno komunikacijo med lastniki in upravljalcem programa je bil pripravljen dokument Program Ohranimo narcise, ki jasno opredeljuje:

1. predmet in cilj programa,
2. območje upravičenosti,
3. upravičence,
4. obdobje upravičenosti,
5. zagotavljanje sredstev in višina nadomestil,
6. pogoje za pridobitev nadomestil,
7. prijavo v program,
8. izvajanje programa in spremembe,
9. nazor in poročanje,
10. nepravilnosti in sankcije,
11. izplačilo nadomestil,
12. spremembe programa,
13. kontaktne podatke upravljalca programa.

Program Ohranimo narcise je priloga k pogodbi z lastniki zemljišč in je osnova za izvajanje programa, izplačevanja nadomestil, nadzora lastnikov tudi za prihodnja leta. Program Ohranimo narcise (verzija 1.1) je priloga 3 k poročilu.

Vsebina programa je bila usklajena tudi z naravovarstveno in kmetijsko stroko. Pri pripravi smo se posvetovali in izmenjali mnenja s kmetijsko svetovalko Kmetijsko gozdarskega zavoda Kranj, ki je sodelovala pri oblikovanju ukrepov/pogojev za ustrezno kmetijsko obdelavo. Pri pripravi Smernic za vzpostavitev in izvedbo programa ter Programa smo naravovarstvene smernice črpali iz načrtov upravljanja, omenjene že v poglavju 2.1, končno vsebino programa pa je pregledal in potrdil tudi vodja Območne enote Kranj, Zavoda RS za varstvo narave.

V programu je opredeljen tudi nadzor lastnikov zemljišč z namenom ugotavljanja izpolnjevanja pogojev obdelave, določenih v Programu. V prvi sezoni je predviden nadzor vseh lastnikov, posebna pozornost bo namenjena lastnikom z večjim tveganjem (lastniki, ki zemljišč ne obdelujejo sami, kmetje z intenzivnejšo kmetijsko pridelavo, lastniki z drobnico).

3 Nadaljnje aktivnosti in sklep

V letu 2016 je bil postavljen okvir za kvalitetno in trajnostno gospodarjenje z narcisnimi travniki, ki so po eni strani naravna vrednota, zaščitena na lokalni in državni ravni, po drugi strani pa osrednji turistični produkt občine Jesenice. Z obeh vidikov je ohranitev narcisnih travnikov zelo pomembnega pomena, dosežemo pa jo le v sodelovanju z lastniki zemljišč, ki rastišča travnikov obdelujejo.

Vzpostavljeni program Ohranimo narcise se bo v dejanski izvedbi in zagonom programa nadaljeval v letu 2017. Lastniki so se s pogodbami obvezali k ustrezni kmetijski obdelavi zemljišč, ki bo tekom izvajanja tudi nadzorovana s strani upravljalca programa, Razvojne agencije Zgornje Gorenjske. Glede na finančne kapacitete za prihodnje sezone bomo v program vključevali tudi nove lastnike, ki bodo izrazili interes za vključitev.

Za pravi dolgoročni učinek projekta oz. programa, ki bo dejansko okrepil rastišča narcis in iz njih morebiti ustvaril nove turistične produkte, je ključno, da bo program deloval več, najmanj 5 let.

4 Priloge

Priloga 1: Smernice za vzpostavitev in izvedbo programa ohranitve in okrepitve rastišč narcis v občini Jesenice

Priloga 2: Pregledni zemljevid vključenih površin

Priloga 3: Program Ohranimo narcise

Priloga 1: Smernice za vzpostavitev in izvedbo programa ohranitve in okrepitve rastišč narcis v občini Jesenice

OHRANIMO NARCISE

SMERNICE ZA VZPOSTAVITEV IN IZVEDBO PROGRAMA OHRANITVE IN OKREPITVE RASTIŠČ NARCIS V OBČINI JESENICE

Razvojna agencija Zgornje Gorenjske

1. Uvod

V občini Jesenice se na območju Karavank nahajajo bogata rastišča narcis, ki so znana daleč naokoli. Pričevanja starejših govorijo o pobočjih Golice, pobeljenih s cvetovi narcis, ta rastlina pa množično porašča ekstenzivno obdelane travnike tudi na širšem območju vasi Plavški Rovt, Planina pod Golico, Prihodi in Javorniški Rovt. Čeprav so rastišča narcis znana na drugih območjih Slovenije, je območje Golice in vasi pod njo največje in najbolj poznano ter zaradi tega tudi turistično najbolj obiskano.

Slika 1: Najbolj bogato rastišče narcis na skrajnem vzhodnem pobočju Golice (foto: Klemen Klinar).

Poleg naravnih pogojev, ki morajo ustrezati narcisam, je ključnega pomena tudi ustrezna kmetijska obdelava travnikov, kjer rastejo. Ker se kmetijska dejavnost v teh hribovskih krajih spreminja, posodablja in prilagaja sodobnim trendom in tehnika, so mnoga rastišča narcis podvržena pritiskom teh sprememb. Pri tem govorimo o:

- zaraščanju kmetijskih površin;
- spremembi kmetijske rabe v ekstenzivno smer, ki neugodno vpliva na rast narcis (najbolj očiten in pogost primer je opustitev košnje travnikov, ki se jih nato uporablja izključno za pašo);
- spremembi rabe v intenzivno smer, ki neugodno vpliva na rast narcis (najpogostejše spremembe so: zgodnja spomladanska pašna, zgodnja košnja, siliranje in baliranje namesto sušenja na tleh).

Z željo ohraniti in okrepiti rastišča narcis sta Razvojna agencija Zgornje Gorenjske in Občina Jesenice v letu 2016 oblikovali večletni program »Ohranimo narcise«, ki določa ukrepe za ustrezno kmetijsko obdelavo travnikov z rastišči narcis in predvideva nadomestila za lastnike zemljišč, ki bodo te ukrepe upoštevali.

2. Gorska narcisa (*Narcissus poeticus subs. radiiflorus* Salibs.)

2.1 Opis gorske narcise

Rod narcis je razširjen po Evropi, Afriki in Aziji. (Narcisa - Wikipedia, 2016) Gorska narcisa je edina samorasla vrsta tega rodu v Sloveniji. Pri nas se pojavlja na Snežniku, na Krasu, v Zasavju, na Kočevskem in v Pomurju. Gre za razpršena rastišča na suhih in mokrotnih travnikih. Najbolj znana rastišča gorskih narcis se nahajajo na južnih pobočjih Karavank. V Jeseniških rovtih uspevajo do skoraj 2.000 metrov nadmorske višine, prav poseben pečat pa dajejo travnatim strminam Golice, ki so maja in junija pobeljene od nešteti cvetov. (Mlakar, 2014)

Slika 2: Rastišča narcis nad Jesenicami (foto: Klemen Klinar).

Ozkolistna, gorska narcisa *Narcissus poeticus subs. radiiflorus* Salibs. spada med narcisovke, je kritosemenka, enokaličnica iz reda beluševk. Gorska narcisa je čebulnica, zelната trajnica, ki ozeleni takoj, ko skopni sneg. Razmnožuje se s semeni. Čebulica ima življenjsko dobo tri leta. (Urbanc, 2008)

Rastlina zraste, do 50 cm visoko. Cvetovi so večinoma posamični, dišeči, s 6 razprostrtimi, proti dnu razločno zoženimi in tam ne prekrivajočimi se listi in s kratkim rumenim, rdeče obrobljenim do 1 cm širokim privenčkom, ki je znatno krajši od cvetnega odevala. (Lippert, 1987) Cvetovi so dvospolni, zvezdasti, listi cvetnega odevala beli. Cvet razvije en pestič in 6 prašnikov, plodnica pa je podrasla. Steblo je pokončno, šestkotno, stisnjeno, nekoliko robato do toporobo, votlo in temno zeleno. Rastlina ima 4 suličaste liste, ki so 20-40 cm dolgi in do 2.5 cm široki. Listi so sivo-zeleni in rastejo iz čebulice. Plod je mesnata glavica. (Krajinski park Goričko. Gorski/a narcis/a, 2016)

V Sloveniji najdemo tudi podvrsto *Narcissus poeticus subsp. poeticus*, kjer so listi cvetnega odevala pri dnu malo zoženi, brez razločne žebice. Spodnji trije prašniki so skriti v cvetni cevi. Privenček je precej ploščat. Pojavlja se kot okrasna rastlina, ki včasih podivja. (Martinčič, 1999)

Narcise so strupene tako za človeka, kot tudi za živino, saj je v rastlini več vrst alkaloidov. Alkaloid likorin, ki povzroča težave je prisoten v rastlini dokler so listi še zeleni. (Dremelj, 2008) Zastrupitev z narciso povzroča vnetje prebavil, ohromelost, slabost, bruhanje, drisko, šok, poškodbe želodca in črevesja. Floristi se srečujejo tudi z narcisnim dermatitisom. (Krajinski park Goričko. Gorski/a narcis/a, 2016)

Pl.334. *Narcisse des poëtes*. *Narcissus poeticus* L.

Slika 3: Gorska narcisa *Narcissus poeticus subs. radiiflorus Salibs* (*Narcissus poeticus* – Wikiwand, 2016).

2.2 Ekološke zahteve gorske narcise

Tako bogato rast narcis na območju Zahodnih Karavank omogočajo geološke in ekološke razmere na nekoč izkrčenih površinah, današnjih travnikov in pašnikih ter tudi primerne klimatske razmere. Za svojo rast in razvoj narcise potrebujejo zmerno težka in zmerno kislila tla, ki so dobro preskrbljena z vodo, ne marajo pa lahkih in za vodo zelo propustnih tal. V pomladanskem času razvoja in rasti potrebujejo obilo svetlobe, vlage in toplote. Škoduje jim senca in pomanjkanje svetlobe, zato izginjajo s travnikov, ki jih zarašča grmovje ali druge višje rastline. Občutljive so na gaženje in teptanje. Predvsem pa jim škoduje košnja pred semenitvijo, saj jim onemogoči ustvarjanje zaloga hrane v čebulici. (Kukovica, 2010)

Gorske narcise zato zahtevajo (Urbanc, 2008):

- tradicionalen način obdelave travnikov, zato jih marsikje ogroža način kmetijskega obdelovanja s strojno mehanizacijo,
- čim kasnejšo košnjo travnikov, najbolje šele konec junija, na Golici prva polovica julija, ko že vse narcise odcvetijo,
- le minimalno gnojenje, in sicer je najbolje samo s pašo ali hlevskim gnojem,
- narcise imajo rade svetlobo, zato jih ogroža tudi opuščanje gospodarjenja s travniki, ki se hitro zarastejo in narcise izgubijo primerne svetlobne razmere za rast. Potrebno je čiščenje zarasti (drevja, grmovja in praproti).

2.3 Ljudsko izročilo o narcisah

Narcisa je dobila ime po Narcisu iz starogrške mitologije. Lepi Narcis se je zaljubil v svojo podobo, ki jo je ugledal v globokem vrelcu in se je vrgel vanj. Bogovi so ga spremenili v cvetico, ki nosi njegovo ime. Cvetica ima blede Narcisovo polt in v sredini rumeno srce v ognjeno rdečem krogu. To rastlino starih Grkov je Linne imenoval *Narcissus poeticus*. (Narcisa - Wikipedia, 2016)

Gorska narcisa je ena najbolj priljubljenih cvetlic na Slovenskem, o čemer pričajo tudi številna ljudska imena. Narcisa ima v Sloveniji in bližnji okolici okoli 120 različnih imen, kar preseneča še zlasti zato, ker cvetlica ni ne zdravilna, ne užitna in ne koristna, ampak zgolj neznansko lepa, kar pomeni, da preprostemu človeku uporaba ni bila vedno prioriteta zanimanja za rastlinski svet, vendar tudi občutek za lepoto. (Mlakar, 2014) Domačini po Sloveniji ji pravijo bedenica, binkoštnica, jurjevka, medenica, škrtovinjek, na Jesenicah in v okolici pa ključavnica. Kako je ime nastalo pojasnjuje zanimiva pravljica: »Nekoč je Bog posvaril čebele, naj nikar ne delajo in nabirajo medu ob nedeljah in praznikih. Ker ga čebele niso ubogale, jim je zato med v ključavnicah »zaključil«. Sladki sok je poprej neovirano prihajal v cvet, takrat pa je Bog rastlinam pod cvetom v stebelu ustvaril bunčico (vozel) in z njo soku zaprl dohod v cvet, da ga čebele ne morejo več prosto srkati.« (Dremelj, 2008)

Slika 4: Cvetovi narcise, med domačini imenovane »klučavanca« (vir: arhiv TIC Jesenice, foto: Gregor Vidmar).

3. Status narcise

Domačini z okolice Golice se še spominjajo časov, ko so narcise z vlaki vozili v Ljubljano, saj so iz njih baje delali parfume. Narcise je bilo mogoče dobiti celo na tržnicah v Beogradu. Danes je trganja narcis manj, tudi po zaslugi tabel z opozorili, da so narcise zaščitene in jih ni dovoljeno trgati. (Peternel, 2007)

Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah določa, da so vse vrste v naravi cvetočih narcis zavarovane rastlinske vrste, kar pomeni, da je prepovedano zavestno uničenje, zlasti trganje, rezanje, ruvanje in odvzem iz narave, poškodovanje ali zbiranje rastlin vrst. (Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah, 2004) V Sloveniji je gorska narcisa zavarovana že od leta 1922. (Mlakar, 2014) Narcise so navedene v rdečem seznamu Pravidnika o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst in imajo status O1 (podkategorija kategorije O, v katero se uvrstijo vrste, ki so zavarovane z Odlokom o zavarovanju redkih ali ogroženih rastlinskih vrst in niso več ogrožene, obstaja pa potencialna možnost ponovne ogroženosti). Status O pomeni tudi, da je dovoljen odvzem nadzemnih delov rastline iz narave, razen semen in plodov, za osebne namene. (Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam, 2002) Dovoljena količina odvzema za osebne namene v enem dnevu je šopek, kar pomeni tolikšno število rastlin, kot jih lahko oseba drži med palcem in kazalcem. (Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah, 2004)

Ogrožene in mednarodno varovane rastlinske vrste so vrste, ki so (Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah, 2004):

- prizadete, kar pomeni, da njihov obstanek ni verjeten, če bodo dejavniki ogrožanja delovali še naprej,
- ranljive, kar pomeni, da bodo verjetno v bližnji prihodnosti prešle v kategorijo prizadetih rastlinskih vrst, če bodo dejavniki ogrožanja delovali še naprej,
- redke, kar pomeni, da so njihove populacije majhne in še niso prizadete ali ranljive, lahko pa zaradi ogrožanja preidejo v kategorijo prizadetih rastlinskih vrst,
- endemične in zahtevajo posebno pozornost, zaradi posebnosti njihovih habitatov oziroma možnih vplivov njihovega izkoriščanja na habitat in stanje ohranjenosti rastlinske vrste.

Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot uvršča rastišča narcis med vrednote državnega in lokalnega pomena. Rastišča narcis so zajeta tudi v evropsko omrežje ekološko pomembnih območij narave Natura 2000. (Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot, 2004)

Slika 5: Table na travnikih, ki na poetičen način obveščajo obiskovalce o zaščiti narcis (arhiv TIC Jesenice).

Priloga 1 Pravilnika o določitvi in varstvu naravnih vrednot (2004) vsebuje seznam naravnih vrednot, med katerimi so kot botanična naravna vrednota opredeljena sledeča območja:

ID	Ime naravne vrednote	Pomen	Kratka oznaka	Koordinata Y	Koordinata x
3663	Dobravski rovti –	lokalni	Rastišče narcis na Dobravskih	431311	146750

	rastišče narcis 1		rovti v Karavankah		
5487	Dobravski rovti – rastišče narcis 2	lokalni	Rastišče narcis na Dobravskih rovti v Karavankah	431452	146550
5488	Dobravski rovti – rastišče narcis 3	lokalni	Rastišče narcis na Dobravskih rovti v Karavankah	430950	146664
3760	Hruški vrh – rastišče narcis	lokalni	Rastišče narcis na Hruškem vrhu v Karavankah	424260	148920
60 V	Golica – rastišče narcis	državni	Rastišča narcis na travnikih in pašnikih na južnih pobočjih Golice	428000	149700
3765	Jekljevo sedlo - rastišče narcis	lokalni	Rastišče narcis na Jakljevem sedlu v Karavankah	426492	150205
2749	Jeseniški rovti - rastišče narcis 1	lokalni	Rastišče narcis na Jeseniških rovti v Karavankah	428945	145313
5474	Jeseniški rovti - rastišče narcis 2	lokalni	Rastišče narcis na Jeseniških rovti v Karavankah	428486	145547
3762	Markljev rovt - rastišče narcis	lokalni	Rastišče narcis na Markljevem rovtu v Karavankah	430138	148760
3756	Prihodi – rastišče narcis 1	lokalni	Rastišče narcis na Prihodih v Karavankah	427062	146117
5482	Prihodi – rastišče narcis 2	lokalni	Rastišče narcis na Prihodih v Karavankah	427114	146458
5483	Prihodi – rastišče narcis 3	lokalni	Rastišče narcis na Prihodih v Karavankah	426794	146071
5484	Prihodi – rastišče narcis 4	lokalni	Rastišče narcis na Prihodih v Karavankah	426637	145803
5485	Prihodi – rastišče narcis 5	lokalni	Rastišče narcis na Prihodih v Karavankah	427430	145700
3755	Španov vrh – rastišče narcis 1	lokalni	Rastišče narcis na Španovem vrhu v Karavankah	428800	146380
5478	Španov vrh – rastišče narcis 2	lokalni	Rastišče narcis na Španovem vrhu v Karavankah	428140	146679
5479	Španov vrh – rastišče narcis 3	lokalni	Rastišče narcis na Španovem vrhu v Karavankah	428303	146441
5480	Španov vrh – rastišče narcis 4	lokalni	Rastišče narcis na Španovem vrhu v Karavankah	428077	146170
5481	Španov vrh – rastišče narcis 5	lokalni	Rastišče narcis na Španovem vrhu v Karavankah	428437	146093
3757	Plavški rovt – rastišče narcis 1	lokalni	Rastišče narcis na Plavškem rovtu v Karavankah	426009	145858
5486	Plavški rovt – rastišče narcis 2	lokalni	Rastišče narcis na Španovem vrhu v Karavankah	425883	146604
3759	Rogarjev rovt	lokalni	Rastišče narcis na Rogarjevem rovtu v Karavankah	424400	147240
3758	Zakamnik –	lokalni	Rastišče narcis na Zakamniku	425006	146910

	rastišče narcis		v Karavankah		
3764	Lipene – rastišče narcis	lokalni	Rastišče narcis na Lipenah v Karavankah	430775	147869
3763	Črni vrh – rastišče narcis	lokalni	Rastišče narcis na Črnem vrhu v Karavankah	429290	147039
2118	Dovška rožca – rastišče narcis	lokalni	Rastišče narcis na Dovški Rožci v Karavankah	422657	149278
2748	Javorniški rovt – rastišče narcis	lokalni	Rastišče narcis na Javorniškem Rovtu v Karavankah	430300	145700
2747	Rožca – rastišče narcis	lokalni	Rastišče narcis na južnih pobočjih Rožce v Karavankah	425200	149000
3761	Martinčev rovt – rastišče narcis	lokalni	Rastišče narcis na Martinčevem rovту v Karavankah	425200	148000

4. Rastišča narcis v občini Jesenice

Na območju občine Jesenice se gorska narcisa pojavlja v karavanškem delu občine, pri čemer se prva rastišča pojavijo v spodnjem delu karavanškega predgorja v višini okoli 700 m. Rastišča narcise so travniki in pašniki na širšem območju naselij Plavški Rovt, Planina pod Golico, Prihodi in Javorniški Rovt. Pojavljajo se tudi na senožetih nad Hrušico. Rastejo do vršnih grebenov Karavank, saj jih je moč najti tudi na Golici (1835 m). Pojavljajo se na ekstenzivno obdelanih travnikih in pašnikih. V primeru travnikov so to enokosni travniki, ki so lahko kombinirani s pašo v času po košnji. Gre za strmejše travnike ali travnike na bolj oddaljenih zemljiščih, t. i. rovtih. Narcise pašniki preraščajo la tam, kjer gre za pašo po odvetu z izredno nizko obremenitvijo. Zaradi načina kmetovanja so narcise na pašnikih le v vršnem delu Karavank na delih planin, kjer se paša izvaja pozno, po odvetu narcis (npr. vzhodni del Golice, območje Javorja in Deske na Jeseniški planini).

Na vzhodnem delu je območje rastišč narcis omejen z območjem Javorniškega rovta (območje Jezerca in Mavre), medtem ko se območje rastišč na zahodu nadaljuje v občino Kranjska Gora na območje Raven in Dovške Rožce.

Glede na atraktivnost rastišč za turizem kot najlepša oz. najbolj obiskana območja izpostavimo Plavški Rovt (travniki severno in zahodno od vasi), Španov vrh (rovti na južnem in zahodnem pobočju vrha), Golico (travniki na skrajnem vzhodnem delu pod Malo Golico) in Javorniški Rovt (območje Pristave).

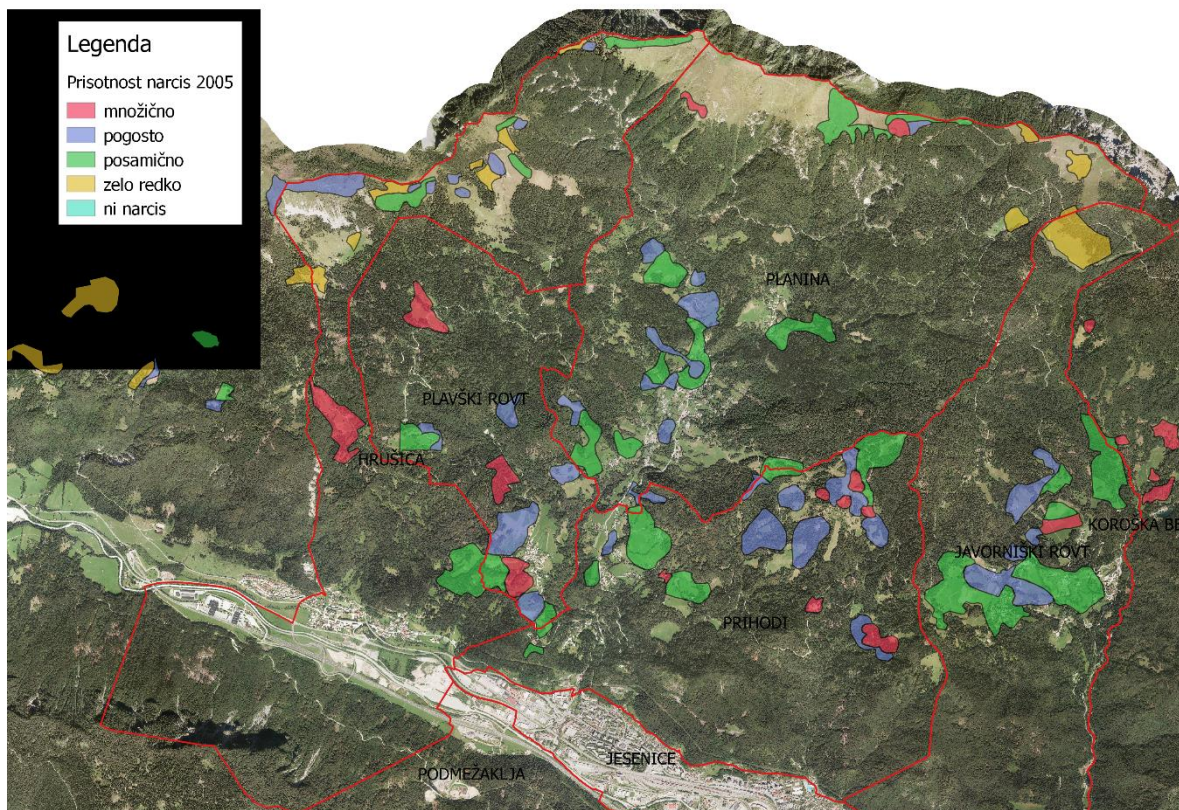
Slika 4: Primer ostre meje med bogatim narcisnim travnikom, kjer se ne izvaja pomladna paša in pozno kosi, in travnikom brez narcis, kjer se izvaja spomladansko pašo in zgodnjo košnjo (foto: Klemen Klinar).

Glede na ugotovitve Kukovice (2010) se kmetovalci na območju vseh štirih naselij zavedajo, da se območja rastišč narcise krčijo, pri čemer kot najpomembnejši vzrok za to navajajo kmetijsko dejavnost, kot glavni dejavnik izginjanja na prvem mestu navajajo zgodnjo pašo. Vendarle pa se je treba zavedati dejstva, da je kmetijska dejavnost tista, ki zagotavlja obdelanost travnikov kot potencialnih rastišč.

Rastišča narcis so bila v letu 2001 popisana s strani Zavoda RS za varstvo narave, pri čemer je bila množičnost narcis določena s petimi kategorijami (Ohranjanje narcisnih travnikov in biotske pestrosti v Karavankah, 2007; cv: Dremelj, 2008):

- množična (veliko število narcis strnjenih na večjih površinah)
- pogosta (veliko število narcis strnjenih na površini manjši od 100 m²)
- posamezna (posamezna – tudi v šopih – po celi površini)
- zelo redka (posamične rastline)
- ni prisotnosti (pregledane površine travnikov in pašnikov, kjer ni poselitve ali kakršne druge rabe prostora).

Skupaj je bilo identificiranih 439 ha površin s prisotnostjo narcis, od tega 31 ha na območju Občine Kranjska Gora, ostalo na območju občine Jesenice.

Slika 5: Rastišča narcis na območju občine Jesenice po katastrskih občinah (vir podatkov: Rastišča narcis na območju občine Jesenice, 2005).

5. Izhodišča za ukrepe za varstvo rastišč narcis

Zavod RS za varstvo narave je v letu 2008 izdala 9 načrtov gospodarjenja za specifično določena območja (Golica 1, Golica 2, Javorniški Rovt – Pristava, kmetija Menten, Markljev rovt – Kočna, Martinčev rovt, Plavški Rovt, Prihodi – Parkelj in Rogarjev rovt). V njih so predvideni ukrepi in načini gospodarjenja za zagotavljanje ohranjanja rastišč narcis ter biodiverzitete na splošno. Ker program »Ohranimo narcise« obravnava vsa rastišča narcis v občini Jesenice, v spodnjem besedilu povzemamo ugotovitve načrtov, ki veljajo za vse tipe rastišč.

Cilj gospodarjenja na območjih rastišč narcis (Urbanc, 2008):

- preprečiti zaraščanje travniških habitatov z ustrezno pašo in/ali košnjo, s tem pa zagotoviti ugodne razmere za rast narcis,
- obdržati stanje travinja, ki omogoča uspešno razmnoževanje ogroženih rastlinskih in živalskih vrst,
- spodbujati tradicionalne ekstenzivne rabe travinja, s tem pa ohraniti ekstenzivnost rastišč rastlin in travniških habitatnih tipov,

- ohraniti značilne krajine in habitate za mnoge rastlinske in živalske vrste ter s tem ohraniti travniške zavarovane habitatne tipe in biotsko pestrost.

Varovanje narave in okolja ima v Sloveniji splošno družbeno veljavo, kar se kaže tudi v relativno dobro ohranjenem in raznolikem okolju, ugodnem stanju vrst in habitatov ter ugodnih okoljskih razmerah za ekološko kmetovanje. Splošna zavezanost k ciljem varstva okolja se kaže tudi v dejstvu, da je v Sloveniji znaten del površine opredeljen kot ekološko pomembno območje, kamor spadajo tudi rastišča narcis v občini Jesenice. Narcisni travniki v jeseniški občini so območja z visoko naravno vrednostjo in se večinoma nahajajo v marginalnih območjih in območjih z omejenimi možnostmi za kmetijsko dejavnost, kjer je gospodarjenje ekonomsko manj zanimivo. Opuščanje kmetovanja na teh območjih in zmanjševanje odprtega prostora predstavlja okoljsko tveganje in potencialno izgubo kulturnih krajin z negativnimi posledicami na poseljenost podeželja. (Urbanc, 2008)

Množina cvetov narcis na posameznem območju je predvsem odvisna od načina gospodarjenja, ter ekoloških pogojev: predvsem vrste in vlažnosti tal, količine svetlobe in organskih snovi v tleh. Od naštetih faktorjev je način gospodarjenja ocenjen kot najpomembnejši dejavnik. Ustrezno gospodarjenje je zato ključnega pomena za množično zastopanost narcis. V primerih manj ustreznega gospodarjenja, opuščanja ali intenzifikacije rabe, se rastišča ohranijo le na posameznih delih območja, predvsem na globljih tleh brez prevelikega gnojenja. Na zaraščajočih površinah narcise lahko vztrajajo še nekaj let ali desetletje tako, da jih je posamično mogoče najti tudi v manjših bolj presvetljenih gozdovih. (Dremelj, 2008)

Slika 6: Primer pogostega pojavljanja narcis na vzhodnem delu pobočja Golice (foto: Klemen Klinar).

Za ohranjanje biotske pestrosti na tovrstnih območjih moramo ohraniti tradicionalen, sonaraven način kmetovanja. Rastišča narcis so še posebej občutljiva na intenzivno gnojenje in količino hranil v tleh, zato ugoden habitat za narcise zagotovimo z ekstenzivno rabo travinja, z minimalnim gnojenjem, najbolje le ob paši sami, ohranjati je potrebno obseg ekstenzivnega suhega in vlažnega travinja. Vzdrževanje in ohranjanje trajnega travinja s tradicionalnim načinom gospodarjenja temelji tudi na zmanjšanju obtežbe območja in je namenjeno ohranjanju habitatov in biotske raznovrstnosti, krajine in mozaične strukture podeželskih območij ter omogoča polno cvetenje glavnih vrst trav in narcis. Intenzivno gnojenje pa nasprotno pospeši rast trav, regrata in bele čmerike. Slednja podobno kot narcisa izbira bolj vlažna in kislata rastišča in v primeru boljše oskrbe s hranilnimi snovmi hitro preraste narciso. Intenzivni način gospodarjenja se odraža tudi v neugodni botanični sestavi travne ruše in zmanjšanem številu živalskih vrst. Ugodne pogoje za rast narcis zagotovimo tudi s primerno obremenitvijo rastišč, kar pomeni, da je pri paši potrebno paziti na samo obtežbo območja in sicer do 1 glave živine na hektar (0,5 – 1 GVŽ/ha). Uporaba fitofarmaceutskih sredstev ni zaželena, pri gnojenju moramo biti pozorni na količino hlevskega gnoja in/ali organskega gnojila, pri čemer moramo preprečiti vnos apna v tla. (Urbanc, 2008)

Primerno gospodarjenje na območjih rastišč narcis zahteva prilagojeno košnjo ali pašo, ki omogoča obstoj travniških habitatnih tipov in na njih rast narcis. Paša ali košnjo se mora izvajati vsakoletno, po cvetenju in semenju večine rastlinskih vrst (narcise, trave), konec junija oziroma začetek julija odvisno od nadmorske višine oziroma lege območja. Zagotoviti moramo čistilno košnjo ali pašo, ki naj

se izvaja najmanj enkrat letno, s čimer preprečimo zaraščanje rastišč. Seno se mora spravljati na tradicionalni način (sušenje krme na tleh ali v kozolcu – brez baliranja ali siliranja), saj takšen način gospodarjenja omogoča obstoj travniških habitatnih tipov, na njih semenenje in rast narcis. (Urbanc, 2008)

6. Viri in literatura

Dremelj, A., 2008. Ohranimo narcise na Golici. Seminarska naloga. Jesenice, Planinska zveza Slovenije, 19 str.

Gorski/a narcis/a. Krajinski park Goričko. URL: http://www.park-goricko.org/sl/informacija.asp?id_meta_type=60&id_jezik=0&id_language=0&id_informacija=527 (Citirano 12. 10. 2016)

Kukovica, K., 2010. Turizem, ohranjanje narcis (*Narcissus poeticus* ssp. *radiflorus*) in kmetijstvo na območju zahodnega dela Karavank. Diplomsko delo. Ljubljana, Biotehniška fakulteta, oddelek za agronomijo, 55 str. URL: http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_kukovica_katarina.pdf (Citirano 7.10.2016)

Lippert, W., 1987. Alpsko cvetje. Ljubljana, Cankarjeva založba, 254 str.

Martinčič, A., 1999. Mala flora Slovenije, 3. izdaja. Ljubljana, Tehniška založba Slovenije, 845 str.

Mlakar, V., 2014. Narcisa (*Narcissus*) je ime za rod čebulnic, ki štejejo več deset vrst in podvrst in so razširjene v Evropi, severni Afriki in Aziji. Adria In-Flight Magazine 2, apr/maj 2014. URL: <https://www.adria.si/sl/onair-magazine/article/gorska-narcisa/> (Citirano 12. 10. 2016)

Narcisa. Wikipedia. 2016. URL: <https://sl.wikipedia.org/wiki/Narcisa> (Citirano 12. 10. 2016)

Narcissus poeticus. Wikiwand. 2016. URL: http://www.wikiwand.com/es/Narcissus_poeticus (Citirano 10. 10. 2016)

Peternel, U., 2007. Narcise brez kraja, narcise vsepovsod ... Gorenjski Glas. URL: <http://arhiv.gorenjskiglas.si/article/20070509/C/305099971/narcise-brez-kraja--narcise-vsepovsod-...> (Citirano 6.10.2016)

Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. 2004. Uradni list RS, 111, str. 13173 - 13396

Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam. 2002. Uradni list RS, 82, str. 8893 – 8975

Rastišča narcis na območju občine Jesenice (digitalni podatki). 2005. Zavod RS za varstvo narave (podatki posredovani 27. 9. 2016)

Urbanc, M., 2008. Načrt gospodarjenja za območje Golica 1. Kranj, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Kranj, 9 str.

Urbanc, M., 2008. Načrt gospodarjenja za območje Golica 2. Kranj, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Kranj, 8 str.

Urbanc, M., 2008. Načrt gospodarjenja za območje Javorniški Rovt - Pristava. Kranj, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Kranj, 10 str.

Urbanc, M., 2008. Načrt gospodarjenja za območje kmetije Menten. Kranj, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Kranj, 10 str.

Urbanc, M., 2008. Načrt gospodarjenja za območje Kočna. Kranj, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Kranj, 8 str.

Urbanc, M., 2008. Načrt gospodarjenja za območje Martinčevega rovta. Kranj, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Kranj, 9 str.

Urbanc, M., 2008. Načrt gospodarjenja za območje Plavški Rovt. Kranj, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Kranj, 10 str.

Urbanc, M., 2008. Načrt gospodarjenja za območje Prihodi (kmetija Parkelj). Kranj, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Kranj, 10 str.

Urbanc, M., 2008. Načrt gospodarjenja za območje Rogarjev rovt – Za jamo. Kranj, Zavod RS za varstvo narave, Območna enota Kranj, 10 str.

Uredba o zavarovanih prosto živečih rastlinskih vrstah. 2004. Uradni list RS, 46, str. 5933 – 5962

Priloga 2: Pregledni zemljevid vključenih površin

Priloga 3: Program Ohranimo narcise

OHRANIMO NARCISE

PROGRAM

Razvojnaja agencija Zgornje Gorenjske

Jesenice, 2. november 2016

Klemen Klinar, Nina Kobal in Urška Luks

Verzija 1.1

1. Program Ohranimo narcise

1.1 Predmet in cilji programa

Predmet programa Ohranimo narcise je zagotavljanje ustrezne kmetijske obdelave rastišč narcis na območju občine Jesenice z izplačilom nadomestil lastnikom zemljišč, vključenih v program, za upoštevanje v programu določenih pogojev.

Cilji programa so:

- preprečiti zaraščanje travniških habitatov z ustrezno kmetijsko obdelavo, s tem pa zagotoviti ugodne razmere za rast narcis,
- obdržati stanje travinja, ki omogoča uspešno razmnoževanje narcis,
- spodbujati tradicionalne ekstenzivne rabe travinja, s tem pa ohraniti ekstenzivnost rastišč narcis,
- ohraniti značilne krajine in habitate za druge rastlinske in živalske vrste ter s tem ohraniti travniške zavarovane habitatne tipe in biotsko pestrost,
- ohraniti strukturo mozaičnih kmetijskih površin z vključenimi obdelanimi strmimi travniki,
- okrepiti rastišča narcis, kjer se je z neustrezno kmetijsko obdelavo, pogostnost narcis že zmanjšala,
- pridobiti fond površin z narcisam prijazno kmetijsko obdelavo kot potencialom za turistični razvoj občine, osnovan na narcisi kot botanični naravni znamenitosti.

1.2 Območje upravičenosti

Program zajema območje rastišč narcis na območju Občine Jesenice. Na severu je območje omejeno z državno mejo, na zahodu z mejo občine, na jugu je območje omejeno z izohipso 700 m, na vzhodu pa meja poteka po potoku Javornik do izvira in po Medjem dolu do državne meje.

Znotraj opredeljenega območja so do vključitve v program upravičene površine, imenovane obdelovalne enote, ki predstavljajo geografsko zaključeno območje, kjer se gorska narcisa pojavlja vsaj v takšni pogostosti, da je rastlina na celotni površini zastopana posamično v gostoti 1 primerok na m² ali v šopih. Znotraj obdelovalnih enot se izključijo neupravičene površine, večje od 10 m² (npr. drevesa, skale, objekti).

1.3 Upravičenci

Upravičenci, ki se lahko vključijo v program, so fizične osebe in so lastniki ali v primeru več lastnikov solastniki zemljišč, ki ustrezajo pogojem v točki 6.2. Poleg tega morajo zadoščati še sledečim pogojem:

- posamezna geografsko zaključena obdelovalna enota obsega najmanj 400 m²,
- najmanjša skupna površina vseh obdelovalnih enot na upravičenca skupaj je 1000 m²,
- v primeru solastništva upravičenec podpiše izjavo, da ostali solastniki zemljišča ne nasprotujejo njegovi vključitvi v program.

1.4 Obdobje upravičenosti

Za prvo leto programa se šteje pridelovalna sezona 2017. Program se bo izvajal na letni ravni, pri čemer bodo lastniki vsakoletno pozvani k vključitvi vanj. Izvedba programa je pogojena z zagotovitvijo sredstev s strani financerja programa.

Pri vključitvi v program v kasnejših letih (2018 in dalje) bodo imeli prednost tisti upravičenci, ki so v program dalj časa uspešno vključeni. Upravljaec programa si pridržuje pravico, da v primeru omejitve razpoložljivih sredstev omeji število vključenih upravičencev.

1.5 Zagotavljanje sredstev in višina nadomestil

Sredstva za financiranje programa zagotavlja financer programa, Občina Jesenice. Upravljaec programa si pridržuje pravico, da v primeru, da financer ne zagotovi sredstev za izvajanje programa, program prekine.

Višina osnovnega nadomestila bo določena na letni ravni na podlagi zagotovljenih sredstev s strani financerja programa in skupne prijavljene upravičene površine. Osnovna enota za izplačilo je EUR/a, pri čemer se površina v arih zaokrožuje na eno decimalko. Pri določitvi višine nadomestila se upoštevajo tri višine glede na način obdelave zemljišča:

- strojna košnja in strojno spravilo – osnovno nadomestilo x 1,
- strojna košnja in ročno spravilo – osnovno nadomestilo x 1,5,
- ročna košnja in ročno spravilo – osnovno nadomestilo x 2.

Vsa nadomestila se določajo v bruto bruto vrednostih.

1.6 Pogoji za pridobitev nadomestil

Pogoji za obdelavo zemljišča:

1. Košnja:
 - a. obvezna košnja najmanj enkrat na pridelovalno sezono;
 - b. na obdelovalnih enotah do 1000 m se prva košnja izvede po 25. 6. do 15. 8.;
 - c. na obdelovalnih enotah med 1000 in 1200 m se prva košnja izvede po 3. 7. do 20. 8.;
 - d. na obdelovalnih enotah nad 1200 m se prva košnja izvede po 15. 7. do 25. 8.;
 - e. sušenje krme na tleh ali v kozolcu.

Pri opredelitvi nadmorske višine obdelovalne enote se upošteva njena najvišja nadmorska višina.

2. Paša:
 - a. paša je dovoljena po košnji;
 - b. obtežba pri paši je lahko do 1 GVŽ/ha na celoletni ravni.
3. Gnojenje in izboljšave tal:
 - a. gnojenje je dovoljeno le z organskimi gnojili;
 - b. prepovedan je vnos apna v tla zaradi ohranitve ustrezne kislosti tal;

4. Ostalo:

- a. ustrezno vzdrževanje gozdnega roba (npr. odprava grmov, vejnatih dreves);
- b. prepovedane so agromelioracije (npr. ravnanje tal, odprava grbin, zasipanje jam).

Upravljalec programa si pridržuje pravico, da pogoje za obdelavo zaradi izjemnih vremenskih razmer spremeni oziroma prilagodi. O morebitnih spremembah bodo upravičenci obveščeni po pošti ali elektronski pošti.

Administrativni pogoji:

1. uspešna vključitev v program (podpisana pogodba in izjava),
2. zagotavljanje dostopa na zemljišče upravljalcu in financerju programa za potrebe izvajanja nadzora oz. spremljanja stanja rastišč,
3. omogočanje fotografiranja zemljišča upravljalcu in financerju programa ter objave fotografij,
4. posredovano poročilo na s strani upravljalca predpisanem obrazcu na letni ravni.

1.7 Prijava v program

V fazi vzpostavitve programa prijava v program v treh korakih:

1. Izraz interesa

Izraz interesa je neobvezujoča prijava v program, ki je pogoj za vstop v naslednji korak. Interesenti za vključitev v program javijo osebno, telefonsko ali preko elektronske pošte predstavniku upravljalca. Za leto 2017 je predstavnik upravljalca Klemen Klinar, Razvojnna agencija Zgornje Gorenjske (Spodnji Plavž 24e, 4270 Jesenice, telefon: 04 581 345 16, e-naslov: klemen.klinar@ragor.si). Rok za sporočanje interesa je 4. 11. 2016.

2. Osebni sestanek z upravljalcem programa

Upravljalec programa na podlagi izraza interesa kontaktira zainteresirane upravičence in se z njimi dogovori za osebni sestanek na sedežu upravljalca. Na sestanku se:

- na zemljevid vriše obdelovalne enote, ki jih upravičenec želi vključiti v program,
- določi načine obdelave na posamezni obdelovalni enoti,
- zabeleži podatke upravičenca, ki so potrebni za pripravo pogodbe (ime in priimek, naslov, EMŠO, davčna številka, številka transakcijskega računa in status upravičenca).

Zemljevidi z vrisanimi vključenimi zemljišči so priloga k pogodbi. Rok za izvedbo osebni sestankov je 25. 11. 2016.

3. Podpis pogodbe in izjave

Po izvedbi sestankov z upravičenci upravljalec pripravi pogodbe za izplačilo nadomestil ter jih po pošti posreduje upravičencem v podpis. Poleg tega upravičenec podpiše tudi izjavo, ki vsebuje izjave, vezane na pogoje in izvedbo programa.

S strani upravljalca programa in upravičenca podpisana pogodba ter s strani upravičenca podpisana izjava se šteje kot uraden vstop v program. Upravičenci morajo en izvod pogodbe in izjave posredovati upravljalcu.

V prihodnjih letih se že vključene upravičence obvesti o možnosti sprememb, ki se jih uredi na osebнем sestanku. Če sprememb ni, se nadaljevanje vključitev v program uredi z novo pogodbo. Za nove interesente za vključitev v program, se izvede prijava v program po zgoraj prikazanih točkah.

1.8 Izvajanje programa in spremembe

Po podpisu pogodbe med upravljalcem programa in upravičencem sta obe pogodbeni stranki dolžni upoštevati določila pogodbe in z njo povezanih dokumentov (izjava, zemljevid z določenimi obdelovalnimi enotami, programski dokument).

Tekom izvajanja programa se upravičenec in upravljalca programa medsebojno pravočasno, najkasneje v 15 dneh, medsebojno obveščata o morebitnih spremembah, ki vplivajo na določila pogodbe.

Upravičenec lahko tekom izvajanja programa javi spremembe, vezane na površine in način obdelave. Pri spremembi površin je zmanjšanje površine, vključene v programa, dovoljeno do 50 % prvotno prijavljene površine. Spremembe, ki vplivajo na povečanje izplačila nadomestila (povečanje površine, sprememba načina obdelave v bolj zahtevno), v enem programskem letu niso mogoče.

1.9 Nadzor in poročanje

V okviru programa se izvaja nadzor upravljalca programa nad upravičenci glede upoštevanja pogojev za obdelavo zemljišč. Predmet nadzora so le zemljišča, ki jih je upravičenec vključil v program. Nadzorni pregledi so nenapovedani in se izvajajo brez prisotnosti upravičenca. Po potrebi se stanje ob nadzornih pregledih tudi evidentira s fotografijami. V primeru ugotovitve neskladij upravljalca programa o rezultatih nadzornega pregleda upravičenca obvesti pisno po pošti.

Vsak upravičenec ob koncu pridelovalne sezone izpolni poročilo, ki ga podpisanega posreduje upravljalcu programa. Obrazec za poročilo upravičenci prejmejo po pošti s strani upravljalca programa. Rok za oddajo poročila je 15. 9. tekočega leta.

1.10 Nepravilnosti in sankcije

V kolikor so ob nadzornem pregledu obdelovalnih enot ali v poročilu upravičenca ugotovljene nepravilnosti, se upravičence sankcionira po treh tipih sankcij. Nepravilnosti se navezujejo zgolj na zemljišča, ki jih je upravičenec vključil v program. Ostala kmetijska zemljišča upravičenca niso predmet ugotavljanja nepravilnosti in izrekanja sankcij.

1. Sankcija tipa A

Vrste nepravilnosti:

- zmanjšanje upravičene površine do 20 %,
- sprememba načina obdelave.

Ukrep:

- izplačilo se prilagodi dejansko ugotovljenemu stanju

2. Sankcija tipa B

Vrste nepravilnosti:

- zmanjšanje upravičene površine od 20 do 50 %,
- nevezdrževan gozdni rob.

Ukrep:

- izplačilo v EUR/ar se zmanjša za 25 %.

3. Sankcija tipa C

Vrste nepravilnosti:

- upravičenec ne podpiše in upravljalcu programa ne posreduje pogodbe in izjave,
- upravičenec ne posreduje poročila,
- zmanjšanje upravičene površine za več kot 50 %,
- zmanjšanje skupne površine pod 1000 m²,
- košnja je glede na nadmorsko višino obdelovalne enote izvedena izven datumskih obdobj, ki jih opredeljujejo pogoji,
- sušenje krme se ne izvaja na tleh ali v kozolcu,
- paša se izvaja pred datumsko opredeljeno dovoljeno košnjo,
- obtežba pri paši je višja ob 1 GVŽ/ha na celoletni ravni,
- gnoji se z mineralnimi gnojili,
- vnos apna v tla,
- izvedba agromelioracij, ki vplivajo na travno rušo.

Ukrep:

- neizplačilo nadomestil v celoti,
- prepoved vstopa v program v naslednjem letu po ugotovljenih nepravilnostih.

1.11 Izplačilo nadomestil

Podlaga za izplačilo nadomestil je uspešno opravljen nadzor in potrjeno poročilo upravičenca. Izplačila bodo izvedena na podlagi izdaje ustreznih računovodskih listin (e-račun ali zahtevek). Izplačilo se izvede 30 dni po potrditvi listine, najkasneje do 30. 10. tekočega leta.

1.12 Spremembe programa

Program je javno objavljen na spletni strani upravljalca (<http://www.ragor.si/?subpageid=1781>). V kolikor upravljalca ali financer programa spremenita njegovo vsebino, bodo spremembe objavljene na tej isti spletni strani. V program vključeni upravičenci bodo o spremembi programa obveščeni po pošti ali elektronski pošti.

1.13 Kontaktni podatki

Upravičenci lahko dodatne informacije o programu, možnosti vključitve, spremembe tekom izvajanja projekta in druge zadeve, vezane na program, javijo oz. pridobijo pri upravljalcu programa, Razvojni agenciji Zgornje Gorenjske, Spodnji Plavž 24e, 4270 Jesenice, kontaktna oseba je Klemen Klinar, tel. št. 04 581 34 16, e-naslov klemen.klinar@ragor.si.